

УДК 001.89 : 004.77 : 027.021

Цокало Олена Олександрівна
заступник директора бібліотеки
Миколаївський національний аграрний університет
Ткаченко Діна Віталіївна
завідувач відділу інформаційних технологій
Миколаївський національний аграрний університет

Вдосконалення науково-дослідної роботи в університеті засобами інструментарію Scopus та Web of Science

Анотація. У доповіді висвітлюються питання адаптації науковців у наукометричному просторі. Розглянуто досвід роботи фахівців бібліотеки МНАУ щодо поширення результатів наукових досліджень вчених університету у світовому науковому інфопросторі.

Ключові слова: науково-дослідна робота, наукометричний простір, інструментарій Scopus, інструментарій Web of Science, бібліотека МНАУ.

Аннотация. В докладе освещаются вопросы адаптации ученых в наукометрическом пространстве. Рассмотрен опыт работы специалистов библиотеки МНАУ по распространению результатов научных исследований ученых университета в мировом научном информационном поле.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, наукометрическое пространство, инструментарий Scopus, инструментарий Web of Science, библиотека МНАУ.

Abstract. The report covers issues of adaptation of scientists in the scientific-metric space. The experience of the specialists of the library of the National Academy of Sciences of Ukraine on the dissemination of the results of scientific research in the world scientific information space is considered.

Key words: research work, scientometric space, Scopus toolkit, Web of Science toolkit, Library MNAU.

Проблемними аспектами входження української науки до світового наукового простору наразі залишається мотивація до наукової діяльності, здатність до її здійснення, а також якісне та своєчасне інформаційне забезпечення. Крім того, значним фактором проведення наукових досліджень є

дослідницька культура. Високий рівень дослідницької культури забезпечує успішність вирішення професійних педагогічних завдань усіх рівнів. Дослідницька культура забезпечує і адекватне визначення цілей досліджень, і розробку нових технологій і методик навчання, і підходів до оцінки результативності навчання. Рівень професійної освіти в університетах багато в чому визначається рівнем проведеної науково-дослідної роботи. Саме тому, наукові досягнення є одним з найважливіших показників роботи вищого навчального закладу. Особливості організації сучасної науки створили такі умови, що одним з основних результатів діяльності вчених є наукова стаття в профільному професійному журналі. Публікації у наукових журналах, як складова наукових комунікацій, надає можливість отримати об'єктивні наукометричні показники, які характеризують рівень наукової діяльності вишу. Що стосується методів оцінки наукової праці, то можна виокремити експертну оцінку та бібліометричний (наукометричний) аналіз. Зараз одним з основних наукометричних показників є кількість публікацій в наукових журналах та їх цитованість.

Значним поштовхом до публікаційної активності став наказ Міністерства освіти і науки України наприкінці 2012 року, в якому визначено нові вимоги до опублікування результатів наукових досліджень. У зв'язку з цим перед науковцями постало питання доведення своїх наукових праць до вимог провідних українських та закордонних видань, що індексуються в наукометричних БД. Окрім того, згідно з ч. 1 п. 30, до результатів професійної діяльності особи за спеціальністю, яка застосовується до визнання кваліфікації, відповідної спеціальності включено обов'язкову наявність за останні п'ять років наукових публікацій у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема Scopus або Web of Science Core Collection [4].

В даний час існують дві всесвітньо визнані компанії, які складають бази даних цитування - це Clarivate Analytics і Elsevier. Clarivate Analytics (раніше Thomson Reuters), є одним із найбільших світових провайдерів інформації для

професіоналів, вже багато років створює базу даних Web of Science (WoS), яка є глобальним електронним науково-інформаційним середовищем. З 2004 року компанія Elsevier складає найбільшу в світі єдину реферативну базу даних Scopus, яка є не тільки реферативною БД, але і наукометричною платформою.

На сьогодні бібліотека Миколаївського національного аграрного університету розвивається як інформаційний центр та як одна зі складових у системі наукової комунікації університету. І це означає, що будь-яке питання, яке стосується документованого знання вимагає активної участі і підтримки з боку бібліотеки та має увійти в сферу її послуг.

Враховуючи те, що бібліотека МНАУ виконує одну з ключових ролей у системі наукових комунікацій університету, саме на неї покладено дослідження методів, засобів та шляхів підвищення бібліометричних показників шляхом координації взаємодії науковців з наукометричними базами даних. Пріоритетної ролі у системі наукових комунікацій бібліотека МНАУ досягла у взаємодії з науковцями університету, вивчаючи їх потреби та запити.

Уперше наш університет отримав доступ до бази даних Web of Science у 2017 році згідно з наказом МОН України № 1286 від 19.09.2017 року «Про надання доступу вищим навчальним закладам і науковим установам, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних» [5]. З моменту отримання доступу бібліотека МНАУ взяла на себе обов'язок не тільки аналізувати наукометричні показники діяльності науковців, а й надавати консультативну та практичну допомогу у роботі з цією базою даних.

Оскільки робота з базою даних WoS вимагає наявності спеціальних навичок та знань, фахівці нашої бібліотеки пройшли навчання за допомоги вебінарів організованих компанією Clarivate Analytics та отримали сертифікати.

Завдяки такому навчанню спеціалісти бібліотеки МНАУ на сьогодні виконують оперативне консультування з різних питань використання БД представниками кафедр та окремих науковців, надають консультації з організації розширеного пошуку в WoS та Scopus, постійно надаються

аналітичні звіти до науково-дослідного відділу. На допомогу в роботі з цими наукометричними базами даних бібліотекою створено web-огляд «Ефективна робота науковців з базами даних Web of Science та Scopus», який включає відео-уроки, методичні матеріали та практичні рекомендації з пошуку та аналізу інформації про публікації, створенню власного профілю у цих БД [6; 7]. Розміщений на сайті бібліотеки web-огляд «Створення профілю науковця у реєстрах ідентифікаторів дослідників Orcid та ResearchID» допоможе дослідникам та науковцям університету зареєструватися у реєстрах ідентифікаторів дослідників та отримати цифровий ідентифікатор науковця.

З початку отримання доступу до БД WoS бібліотекою здійснювалася робота по створенню профілів Миколаївського національного аграрного університету в наукометричних БД. На сьогодні створено і відстежується профіль МНАУ у Web of Science та Scopus. Був проведений моніторинг по відстеженню всіх варіантів назв університету протягом його існування. Це надзвичайно важливо, бо, якщо в публікації зазначено назву установи, яка хоч трохи відмінна від офіційної, то подібна публікація не потрапить у загальну скарбничку університету. За профілем університету відстежуються наукові публікації науково-педагогічних працівників університету, їх кількість та цитованість.

Однією з проблем, яка виникла у процесі роботи з БД WoS – є невірне зазначення назви університету. У такому разі публікація не потрапляє до профілю університету. Для вирішення цієї проблеми фахівці бібліотеки МНАУ координують дії з представниками Clarivate Analytics за допомогою форми зворотнього зв'язку.

Іншим проблемним питанням, яке постало перед фахівцями бібліотеки МНАУ, стало розповсюдження так званих «хижацьких журналів». Оскільки у науково-педагогічних працівників було недостатньо досвіду з розпізнавання шахрайських видавництв, фахівці бібліотеки, попередньо взявши участь у вебінарі «Як уникнути публікації у недоброчесному (хижацькому) журналі», провели ряд консультацій з цього приводу.

Також для науковців університету постійно здійснювали розсилку актуальної інформації по вибору журналу для своєї наукової публікації. Проводили групові семінари та індивідуальні тренінги з проблеми як уникнути хижацьких журналів. Роз'яснювали поняття хижацького (сміттєвого, несумлінного) журналу та його основні ознаки. На прикладах хижацьких розсилок перевіряли, куди запропонували надіслати статтю.

На сайті бібліотеки було розміщено відеоматеріал «Увага! Хижацькі журнали» та перелік видань, що індексуються у Scopus та Web of Science, який може бути корисним при виборі науково-педагогічними працівниками журналу для публікації результатів своїх наукових досліджень.

Слід відзначити, що веб-сайт бібліотеки МНАУ взагалі виступає важливим інструментом доступу до українських і світових інформаційних ресурсів. Сьогодні він розглядається як платформа, що дає змогу виконувати функції, притаманні реальній організації у віртуальному просторі, та надає додаткові можливості користувацькій аудиторії. Представлення ресурсів на сайті бібліотеки МНАУ сприяє не тільки формуванню позитивного іміджу бібліотеки (і як наслідок - університету), а й робить її доступною для віддаленого користувача.

Значний обсяг інформаційно-аналітичної роботи бібліотеки спрямований на регулярне інформаційне забезпечення учасників освітнього процесу університету. Індивідуальне і групове інформування здійснюється через надсилання по e-mail на кафедри та деканам факультетів університету списків нових надходжень, документів з певної галузі знань з посиланнями на електронні ресурси.

Діяльність бібліотеки у сфері представництва наукових досягнень університету здійснюється за напрямками:

- створення профілів МНАУ в наукометричних базах даних Scopus та Web of Science та проведення аналізу публікаційної активності науковців університету;

- проведення інформаційно-освітньої та консультативної роботи з метою створення власних профілів науковців університету в ORCID та Researcher ID;
- активне наповнення Інституційного репозитарію МНАУ для популяризації наукових здобутків науковців.

Розвиток Інституційного репозитарію надзвичайно важливий в контексті покращення рейтингування МНАУ в Webometrics. З метою популяризації, підвищення рейтингу та доступності електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів за рахунок використання сучасних бібліотечних та веб-технологій бібліотека МНАУ та інституційний репозитарій зареєстровано на інформаційному порталі «Наука України: доступ до знань» [1]. Бібліотека отримала індивідуальний реєстраційний код (сиглу). Мета проекту – популяризація наукових надбань вчених нашого університету, висвітлення їхньої ролі в розвитку науки краю, держави та світу, а також їхнього достойного місця в світовій науковій еліті.

Репозитарій МНАУ додано до реєстру Національного репозитарію академічних текстів, основною метою якого є сприяння розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності шляхом поліпшення доступу до академічних текстів та сприяння академічній доброчесності.

У результаті проведеної бібліотекою роботи щодо інтеграції наукових публікацій та збільшення рівня представництва МНАУ у міжнародному інформаційний просторі було на сьогодні ідентифікатор ORCID отримали 171 науково-педагогічний працівник університету та Researcher ID – 156. Значно покращилася динаміка представлення наукових праць працівників університету у Web of Science. У період 2015-2017 рр. у базі було зареєстровано лише 30 публікацій, з 2018 року їх було більше 30. У Scopus за період з 2015 року до сьогодні внесено 65 публікацій, 25 з яких – у 2018 році.

Таким чином, питання забезпечення вчених необхідними українськими та світовими інформаційними ресурсами, інтеграції наукових публікацій та збільшення рівня представництва університетської науки у міжнародному інформаційний просторі становить стратегічно важливий напрям діяльності

бібліотеки. Надаючи інформаційну підтримку навчальній, науковій та виховній діяльності, бібліотека прагне бути активним партнером на всіх стадіях життєвого циклу наукових досліджень вчених МНАУ. Бібліотека університету взяла на себе відповідальність за поширення результатів досліджень наших науковців у світовому інфопросторі, розвиває сервіси із підтримки наукових публікацій, надає допомогу з інтегрування публікацій у світові БД, проводить консультації, тренінги щодо реєстрації в наукометричних БД, допомагає створити профіль вченого, установи та наукового видання.

Список використаних джерел

1. Наука України: доступ до знань [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/Sci_Lib_UA.

2. Підготовка статті до публікації у міжнародних наукових виданнях [Електронний ресурс] : методичні рекомендації / уклад. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко ; ред. О. Г. Пустова. – Миколаїв : МНАУ, 2015. – 88 с. - Режим доступу : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2993>.

3. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 ; станом на 23 травня 2018 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p>

4. Про надання доступу вищим навчальним закладам і науковим установам, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 19.09.2017 № 1286. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1286729-17>.

5. Про надання доступу закладам вищої освіти і науковим установам, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2018 № 1213. - Режим доступу : https://library.vspu.edu.ua/inform/nakaz_bd_scopus_web_of_science.pdf.

6. Робота з наукометричною базою SCOPUS [Електронний ресурс] : веб-огляд. - Режим доступу : https://lib.mnau.edu.ua/03_scopus_MNAU.htm.

7. Робота з наукометричною базою WEB OF SCIENCE [Електронний ресурс] : веб-огляд. - Режим доступу : https://lib.mnau.edu.ua/03_web_of_science_MNAU_1.htm.

8. Створення профілю науковця у реєстрах ідентифікаторів дослідників ORCID та RESEARCHER ID [Електронний ресурс] : веб-огляд. - Режим доступу : https://lib.mnau.edu.ua/03_orcid_MNAU.htm.

9. Цокало О. О. Роль бібліотеки МНАУ у створенні наукометричного портрета науковця / О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко // Науково-комунікаційний простір бібліотеки ЗВО: вимоги часу та реалії : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., 1-2 листопада, 2018р. - Миколаїв, 2018. - С. 79-83.